

§ 1 Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade

att *Olof Lavesson* (M) avsagt sig uppdragen som ledamot i skatteutskottet och suppleant i finansutskottet samt

att *Kristina Yngwe* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält Olof Lavesson som ledamot i kulturutskottet och att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Fredrik Christensson som suppleant i utbildningsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i kulturutskottet

Olof Lavesson (M)

suppleant i utbildningsutskottet

Fredrik Christensson (C)

§ 3 Anmälan om vice ordförande i utskott

Andre vice talmannen anmälde att *Hillevi Larsson* (S) valts till vice ordförande i civilutskottet under tiden den 17 september–31 december.

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2015/16:17 till utbildningsutskottet

§ 5 Svar på interpellation 2014/15:683 om ett rättssäkert asylsystem

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Herr talman! Tina Ghasemi har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att människor med lagakraftvunna beslut om avvisning och utvisning ska lämna landet.

Beslut som meddelas av våra myndigheter och domstolar måste verkställas. Jag delar till fullo interpellantens uppfattning i det avseendet. Ett fungerande återvändande är en viktig del av asylprocessen och ska genomföras på ett rättssäkert och värdigt sätt.

I regeringens budget för 2015 har vi säkerställt att våra myndigheter får de medel som behövs för att genomföra återvändanden. I Migrationsverkets senaste regleringsbrev är regeringen tydlig med att återvändandearbetet ska effektiviseras, och i den löpande myndighetsdialogen, som vi håller med verkets ledning, uppmärksammas denna fråga.

I Europeiska rådets slutsatser som antogs i juni pekar EU:s stats- och regeringschefer på vikten av ett gemensamt och välordnat agerande i dessa frågor. Sverige avser att lämna konstruktiva bidrag i det fortsatta arbetet, bland annat vad gäller utformningen av de återtagandeavtal som EU förhandlar med tredjeländer. Det kan bland annat handla om att säkerställa skyddet för grundläggande rättigheter och att korta ledtiderna i en återvändandeprocess.

En annan sak som interpellanten tar upp är arbetsgivares hänsynslöshet. Det är oacceptabelt att arbetsgivare utnyttjar den utsatta situation som migranter kan befinna sig i. I linje med det har regeringen beslutat att tillsätta en utredning som ska förbättra skyddet för arbetskraftsinvandrare. Utredaren ska bland annat överväga utökade kontroller av arbetsgivare.

Sverige har en reglerad invandring. För att upprätthålla denna ordning krävs att de beslut som meddelas av våra myndigheter och domstolar verkställs. Ett återvändande föregås alltid av en noggrann prövning av behovet av skydd. För att kunna upprätthålla ett fungerande asylsystem som kan erbjuda fristad åt människor på flykt måste de som inte bedömts ha skyddsbehov eller andra skäl för att stanna återvända till sina hemländer. Mot denna bakgrund fortsätter regeringen att verka för ett effektivare återvändandearbete, på hemmaplan, inom EU och i våra kontakter med länder utanför EU.

I sammanhanget är det viktigt att understryka att åtgärder som vidtas för att genomföra avvisningsbeslut naturligtvis inte får bryta mot principen om non-refoulement eller mot andra skyldigheter som följer av internationell rätt och som syftar till att värna grundläggande mänskliga rättigheter och att erbjuda skydd mot förföljelse. Detta sistnämnda är för regeringen en självklar utgångspunkt.

Anf. 2 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Jag vill tacka Morgan Johansson för svaret och för att han är här i dag. Det gläder mig att migrationsministern delar min uppfattning att det här är en viktig fråga. Jag väljer att lyfta fram frågan för att det är viktigt att upprätthålla förtroendet för och legitimiteten i asylsystemet och

respekten för svenska lagar och myndighetsbeslut. Därför måste de människor som söker skydd i Sverige och som får avslag och lagakraftvunna beslut lämna landet. Detta är även en central del i ett långsiktigt hållbart mottagande. Och de människor som har rätt till asyl ska självklart få stanna och ges möjlighet att börja ett nytt liv i Sverige.

Asylprövningen är binär i bemärkelsen att antingen beviljas man asyl, eller så avslås ansökan. Det innebär även att det måste vara skillnad på konsekvenserna av dessa två beslut. Det kan tyckas självklart, men tyvärr ser inte situationen ut så i dag. I stället väljer många som har fått avslag att trots det stanna i landet, antingen genom att gömma sig eller genom att på andra sätt låta bli att medverka i utvisningsprocessen. Detta är en situation som inte är hållbar, eftersom det ofta leder till ett parallellt skuggsamhälle som växer fram där människor utan uppehållstillstånd stannar kvar. Dessa människor befinner sig ofta i en närmast rättslös situation och faller lätt offer för hänsynslösa arbetsgivare eller hyresvärdar.

Incitamenten för människor med lagakraftvunna beslut att lämna landet behöver därför ses över. I dagsläget är det helt enkelt inte tillräcklig skillnad mellan avslag eller bifall på en asylansökan.

Det gläder mig att migrationsministern i senaste regleringsbrevet till Migrationsverket gett i uppdrag att återvändandearbetet ska effektiviseras. Jag ser också fram emot att följa den utredning som ni beslutat att tillsätta och som ska förbättra skyddet för arbetskraftsinvandrare.

Men jag tror att mer behöver göras för att ge frågan ännu högre prioritet. Jag tror att vi kan göra mycket tillsammans. Dessvärre hittar jag inte någonstans på Justitiedepartementets eller Socialdemokraternas hemsida några dokument kring frågor som rör återvändande och vad ni tänker göra åt situationen som nu har uppstått. Jag hyser därför en viss oro för att ni tyvärr inte har fått upp ögonen tillräckligt mycket för det här.

Herr talman! Mina frågor till migrationsministern är därför följande: Vad har ni för konkreta politiska förslag för att garantera en rättssäker asylprocess? Och vilka andra idéer och tankar finns om det här än regleringsbrevet till Migrationsverket som tidigare nämndes?

Anf. 3 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Tack till ministern för att han är här på morgonen och besvarar de här frågorna!

Kristdemokraten Robert Schuman var med och startade EU en gång. Han sa så här: Samhället byggs av människor men består genom institutioner. Man skulle kunna säga att regeringar kommer och går men institutionerna består. De är en stabiliserande faktor i en orolig tid. Det riktigt allvarliga är när institutionerna inte längre helt fungerar.

Jag arbetade i tio år i Göteborgs Räddningsmission, som är en del av civilsamhället. Vi arbetade med personer med missbruksproblem, psykiatrisk problematik eller ekonomisk misär, och de levde som hemlösa. Men de var en del i ett större sammanhang, och institutionerna – socialtjänsten, polisen och andra – hade kontroll över vad som hände. Socialstyrelsen räknade till och med de hemlösa både 2005 och 2009, som ministern säkert känner till.

I dag har det uppstått en parallell värld i Sverige. Det finns personer som lever ett slags skuggliv, som Tina Ghasemi sa. Det är personer som inte har rätt att stanna i Sverige men som gömmer sig för att undvika att

utvisas. Tina Ghasemi har penslat de stora dragen här i debatten, men jag vill nämna en växande grupp invandrare i Sverige som lever i en gråzon juridiskt sett. Ministern är ju både migrations- och justitieminister. De kommer från bland annat afrikanska länder, och de har fått uppehållstillstånd i södra Europa och kommer hit därför att de har rätt till det under tre månader. När de stannar längre än vad de har rätt till blir de som papperslösa, men polisen gör enligt uppgift inga försök att avvisa dem enligt svensk lag.

De dyker upp på kvällarna på Stockholms central, och polisen blundar enligt uppgift för det här. Det märkliga med det här stora antalet hemlösa personer är att de varken missbrukar eller är psykiskt sjuka. De arbetar på dagarna på restauranger, städfirmor, bilverkstäder eller i livsmedelsbranschen. De är en ny underklass som lever och arbetar under slavlika förhållanden för småpengar, och svenska lagar är satta ur spel. De får inte hjälp av facket därför att de inte är medlemmar i någon fackförening.

Herr talman! Ministern! Det här är en del av det nya Sverige. Det kommer inte att upphöra om inget görs. Institutionerna, de som ska göra så att det här samhället består, har inget grepp om situationen. Därför är det viktigt att ministern svarar på frågan: På vilket sätt och med vilka åtgärder tänker den högst ansvarige ministern lösa den här situationen?

Anf. 4 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tror inte att vi principiellt sett har någon annan uppfattning än varken Tina Ghasemi eller Roland Utbult. Principen är väldigt klar. Den som har asylskäl får stanna. Den som inte har asylskäl och därmed får ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut måste lämna landet. Det är den självklara utgångspunkten. Och den tror jag att vi är överens om. Man ska lämna landet antingen frivilligt eller under tvång, vilket vi också använder oss av.

Förra året var det drygt 10 700 fall av återvändande. Ungefär 8 000 lämnade självmant, och ungefär 2 700 lämnade under tvång. Är det mycket eller lite? Jag kan i alla fall se att effektiviteten när det gällde andelen och antalet som återvänder har minskat under de senaste åren. Det gäller som sagt både antal och andel av de nyupplagda fallen som har gjorts.

År 2012 var det 15 800 som återvände. År 2013 var det 14 000 som återvände. År 2014 var det som sagt 10 700. Vi har inte kohortsiffror på det här. Om man ska få en indikation på om det går åt rätt håll får man jämföra med hur många nya lagakraftvunna avslag det har varit. Som en andel av de nyupplagda fallen ser man en minskande andel: 64 procent 2012, 57 procent 2013 och 52 procent 2014.

Det var under den borgerliga regeringens tre sista år. År 2012, 2013 och 2014 såg vi en minskande effektivitet i återvändandet. Vi kan spekulera mycket i varför. Men jag kan bara konstatera att så ska det inte vara. Det måste vara ordning och reda i asylprocessen. Den som får stanna ska få stanna, men den som har fått ett avvisningsbeslut måste lämna landet.

Vad får vi annars? Precis som Tina Ghasemi och Roland Utbult har varit inne på får vi annars ett kraftigt ifrågasättande av hela

migrationspolitiken. Vi får en situation där stödet för migrationspolitiken bland allmänheten kommer att minska.

Ännu värre är, vilket båda två också har varit inne på, att vi får en växande grupp som lever i Sverige i en gråzon och blir lätta byten för oseriösa arbetsgivare. Bland annat Dagens Nyheter har beskrivit hur det ser ut. Därför behöver vi utöka kontrollerna och införa starkare sanktioner när det gäller arbetsgivare som utnyttjar de här människorna.

Roland Utbult var inne på att det egentligen är två grupper, dels den grupp där man har fått avslag på sin asylansökan men ändå hänger sig kvar i landet, dels den grupp människor – ofta med afrikanskt ursprung – som har jobbat i kanske Spanien eller Italien tidigare fram till för några år sedan. Då slog finanskrisen till, och de länderna, Spanien och Italien, fick mycket sämre ekonomi. Många av de människorna blev helt enkelt tvungna att söka sig norrut för att över huvud taget kunna klara sig och blir då lätta byten för oseriösa arbetsgivare.

Vi måste utöka kontrollerna av arbetsgivarna. Vi måste öka tillsynen. Vi måste också bygga ut sanktionsmedlen. Precis därför tillsatte vi en ny sådan utredning i början av juli.

Vi har också varit tydliga i regleringsbrevet till Migrationsverket med att de måste effektivisera det här arbetet. Hittills ser det faktiskt bättre ut under det här året än det har gjort tidigare.

Anf. 5 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Tack för svaret, migrationsministern! Jag är också helt övertygad om att vi har samma uppfattning i frågan och att du ser den problematik som finns. Jag tycker även att du redogör på ett förtjänstfullt sätt för den bilden och de siffror som finns.

Några av mina farhågor och frågetecken kvarstår dock. Du nämnde kort arbetsgivarna som utnyttjar de här stackars personerna och talade om att utöka sanktioner och tillsynen mot dem. Du nämnde också regleringsbrevet, som vi talade om tidigare.

Jag saknar dock vägen framåt. Vi har en ganska akut situation i dag. Jag tror att vi är i behov av fler policyförslag. Jag tror inte att det här räcker för att få bukt med detta, trots regleringsbrev, utökade sanktioner och tillsyn mot arbetsgivare.

I ditt svar nämnde du även att man ska korta ledtiderna i en återvändandeprocess. Jag är intresserad av att höra vilka konkreta förslag som finns på departementet för att korta ledtiderna.

Anf. 6 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på den första delen!

Alliansen blev allt mindre effektiva när det gällde avvisningar av dem som inte får lov att vara här, säger ministern. Vi fick också en del kritik för att vi på något sätt skulle ha varit fientligt inställda mot människor som kom hit. Jag vill i alla fall minnas att det var på det sättet.

Vi har ett parallellt Sverige med människor som lever i ett skuggliv, en ny underklass som lever under slavlika förhållanden. De är en del av vår ekonomi. Det är en växande svart marknad.

De personer som jag nämnde i mitt första inlägg kommer ofta hit från afrikanska länder. Ministern beskrev att de kommer hit, har fått uppehållstillstånd i Italien eller Spanien och har därför rätt att resa norrut

till oss och stanna här en tid. När de stannar längre än de har rätt till blir de ett fall för polisen.

Jag möter dem ofta bland de hemlösa när jag arbetar i Göteborgs Räddningsmission. De är starka människor som har överlevt. Men även om jag, som kristdemokrat, har djup förståelse för människors kamp att överleva ska svenska lagar följas, även om 20 kronor i timmen hos en städfirma är bättre än fattigdomen i hemlandet.

Vad finns det för lösning? Antingen, ministern, får vi inlemma de här personerna i det svenska samhället fullt ut, eller så får de avvisas efter de regler vi har. Så här kan vi inte ha det. Det är inte värdigt de här människorna; det är inte värdigt Sverige.

Vilken väg vill ministern gå?

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! I slutet av mitt förra inlägg nämnde jag att det ser något bättre ut i år än tidigare år. Som jag sa när jag drog siffrorna hade andelen som verkligen reste ut minskat 2012, 2013 och 2014. För helåret 2014 var siffran 10 700. Siffran för 2015 är hittills, till och med juli, 7 200 utresta. Det är för tidigt att tala om ett trendbrott. Siffrorna måste analyseras lite noggrannare. Men det ser i alla fall lite bättre ut hittills i år än förra året.

Det kan mycket väl vara på det sättet att vår tydlighet i regleringsbrevet till Migrationsverket har fått effekt. Men vi är naturligtvis inte nöjda med det utan måste fortsätta jobba för att se till att principerna upprätthålls.

Hur kommer vi till rätta med gråzonerna, det vill säga med dem som lever kvar i en parallell värld? Det effektiva sättet är att gå på de arbetsgivare som utnyttjar dessa människor och exploaterar deras utsatthet, fattigdom och rättslöshet. Då handlar det om flera saker.

Till att börja med handlar det om att de fackliga organisationerna måste stärkas. Glöm aldrig att det är de som skulle kunna ha starka och nära kontaktytor med de arbetsgivare som vi här talar om! Då kan man inte föra en politik där man försvagar och underminerar fackföreningsrörelsen, som dessvärre var fallet under den förra mandatperioden. Fackföreningsrörelsen som sådan måste stärkas, därför att det är den som på många sätt kan ingripa mot de arbetsgivare som är oseriösa.

Den andra delen är de statliga institutionerna. Vi ska använda våra myndigheter mer effektivt. Jag sa tidigare att vi måste utöka tillsynen och kontrollen. Arbetsmiljöverket är en myndighet som kan göra mycket mer. Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket kan gå på de arbetsgivare som inte sköter sina böcker och inte har ordning och reda. Om man tar itu med den ekonomiska brottsligheten kommer man också att hitta många arbetsplatser där dessa människor utnyttjas och får jobba för 30 kronor i timmen och bo i en källare. Så ska vi inte ha det. Det är inte det som är den svenska modellen.

Men, som sagt, då måste man vara beredd att genomföra dessa saker, dels stärka fackföreningsrörelsen, dels utöka sanktionerna för och tillsynen av oseriösa arbetsgivare.

Anf. 8 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Du nämnde att det ser bättre ut, men att vi måste göra mer och att vi kan bättre. Det håller jag verkligen med om. Även om siffrorna

ser bättre ut är det svårt att se vilka åtgärder som har haft effekt. Vi kan ju inte vara nöjda eftersom det fortfarande är flera tusen personer per år som hamnar i ett skuggsamhälle.

Jag fick inte riktigt svar på mina frågor, men det kan hända att du glömde dem. Jag frågade om korta ledtider i en återvändandeprocess och vilka konkreta förslag som Justitiedepartementet har för att korta ned dessa ledtider.

Det diskuteras också en hel del om preskriptionstider på detta område, både i Sverige och på EU-nivå, om de är för korta och om de minskar incitamenten för återvändande. Jag skulle jättegärna vilja höra dina synpunkter på det och om regeringen har några planer på att kartlägga vad preskriptionstiden har för effekter på återvändandearbetet.

Anf. 9 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Som sagt, jag tror inte att vi har några starka, principiella avvikande meningar i förhållande till varandra. Vi vill båda se till att principerna upprätthålls. Vi vill båda se till att den som har fått avslag genom ett lagakraftvunnet beslut ska vara beredd att lämna landet. Så är det.

Men det finns ett antal problem. En del väljer att gå under jorden. Då ska vi gå på de arbetsgivare som utnyttjar dessa människor och som faktiskt möjliggör den parallella skuggvärlden.

Det andra stora bekymret är att vi har problem med en del länder som inte accepterar att ta emot sina egna medborgare. Då måste vi förhandla med dem så att de accepterar avvísningarna. Det skiljer sig mellan olika länder, men detta är på gång i det stora migrationspaket som EU-kommis- sionen presenterade i förra veckan. I det fanns det ett förslag om att effek- tivisera det europeiska återtagandearbetet. Det har den svenska regeringen bejakat eftersom vi anser det viktigt att upprätthålla principerna. Det kan också ha betydelse för ledtiderna, det vill säga tiden från beslut till dess att man lämnar landet.

Utöver det som vi gör på nationell nivå mot oseriösa arbetsgivare, för att stärka fackföreningsrörelsen, för att se till att Migrationsverket jobbar mer effektivt kan vi lägga till pusselbiten med det europeiska samarbetet. Det tror jag att vi kommer att ha framgång med.

Till syvende och sist handlar det helt enkelt om att upprätthålla förtroendet för den svenska migrationspolitiken, men det handlar också om att förebygga så att färre människor hamnar i väldigt svåra situationer. Där är vi inte ännu. Där finns det mycket kvar att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2014/15:674 om svenska hushållens ekonomi

Anf. 10 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Sotiris Delis har frågat mig hur jag uppfattar de svenska hushållens ekonomi, vilka åtgärder jag tänker vidta för att förhindra

ytterligare skuldsättning av de svenska hushållen, vilka åtgärder som jag kommer att vidta för att de svenska hushållen ska börja amortera på sina skulder samt vilka åtgärder jag tänker vidta för att begränsa hushållens kreditdrivna konsumtion.

Bostadspriserna och hushållens skulder har stigit i relativt snabb takt ända sedan mitten av 1990-talet i Sverige. Under de senaste åren har ökningstakten i bostadspriserna och hushållens skulduppbyggnad tilltagit. Liksom hushållens skulder har också hushållens tillgångar, såväl reala som finansiella, ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet. En betydande nettoförmögenhet hos hushållen kan bidra till att minska riskerna för att de finansiella instituten ska göra kreditförluster på sin utlåning vid ett bostadsprisfall. Den utgör dock inte nödvändigtvis ett skydd mot negativa konsekvenser för makroekonomin. Internationellt sett har det framför allt varit en stor ökning av hushållens skulder som har tenderat att föregå djupare och mer utdragna konjunkturedgångar.

En stor del av ökningen i bostadspriserna och hushållens skuldsättning över tid kan förklaras av strukturella faktorer: Allt fler hushåll äger sin bostad till följd av bland annat ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter, utbudet av bostäder i framför allt storstäder har ökat långsammare än befolkningsökningen, bostadsrelaterade skatter har sänkts och hushållens inkomster har ökat i god takt. Samtidigt har realräntan sjunkit. Även om dessa faktorer har ett stort förklaringsvärde kan de inte förklara hela uppgången, och dessutom kan de strukturella faktorerna komma att förändras på sikt.

En rad åtgärder har vidtagits under de senaste åren för att stärka den finansiella stabiliteten, både åtgärder för att stärka banksystemet genom ökade kapital- och likviditetskrav samt åtgärder för att minska hushållens belåning. Några av de mest betydande åtgärderna på detta område är att nya kapitaltäckningskrav har införts, att riskviktsgränser för bolån har införts och sedan höjts samt att ett bolånetak har införts.

För att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter utsåg regeringen i april i år en särskild utredare med uppdrag att överväga åtgärder som syftar till att stärka konsumentskyddet och minska risken för att konsumentkrediter leder till överskuldsättning. Enligt utredarens uppdrag ska bland annat räntetak, kostnadstak samt skärpta marknadsförings- och informationskrav övervägas. Utredarens uppdrag ska redovisas senast i september 2016. Regeringen kommer även att presentera en bred strategi mot överskuldsättning inom kort.

Med anledning av att Finansinspektionens aviserade förslag om amorteringsregler under våren drogs tillbaka har regeringen efter breda politiska samtal nu kommit överens med de borgerliga partierna, och även förankrat med Vänsterpartiet, att ett amorteringskrav ska införas.

Amorteringskravet syftar till att motverka makroekonomiska och finansiella stabilitetsrisker. Kravet innebär att kreditinstitut ska tillämpa amorteringsvillkor som bygger på en sund amorteringskultur och som inte bidrar till alltför hög skuldsättning hos hushållen. Förslaget är första steget mot en lagändring som innebär att Finansinspektionen kan få det mandat som krävs för att föreslå och implementera ett amorteringskrav. Med ett amorteringskrav ökar vi hushållens amorteringar och minskar risken att hushållens skuldsättning bidrar till finansiell oro.

Regeringen följer utvecklingen av hushållens skuldsättning både avseende bolån och annan form av skuldsättning. Det är samtidigt viktigt att poängtera att vi ska gå försiktigt fram och inte ta för många eller för stora steg som i sig riskerar utlösa osäkerhet och oro. Nu är det amorteringskravet som vi arbetar vidare med.

Anf. 11 SOTIRIS DELIS (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Överskuldsättningen innebär inte bara ett stort personligt lidande, utan den är också kostsam för samhällsekonomin. På den punkten är statsrådet och jag överens.

Medierna rapporterar att över 400 000 svenskar är skuldsatta och bedömer att den sammanlagda skulden uppgår till drygt 90 miljarder kronor. Ordföranden i Kronofogdens vetenskapliga råd bedömer att om man även inkluderar familjemedlemmar som påverkas negativt av den skuldsattes situation blir siffran med svenska mått mätt gigantisk, 1,2 miljoner.

I Sverige är vi fokuserade på bolånen, men hushållen dras med andra typer av skulder som accelererar. Det är min erfarenhet efter flera års professionell verksamhet i finansbranschen. Samhällskostnaderna beträffande överskuldsättningen beräknas till ofattbara 200 miljarder kronor årligen, enligt medieuppgifter. Kalkylen är beräknad utifrån kostnader för sjukvård, produktionsbortfall, arbetslöshetsersättning, långtidssjukskrivning etcetera.

Trots de initiala åtgärderna att komma åt problemet gör regeringen, enligt min bedömning, för lite. Bostads- och byggmarknaden är överreglerad, investeringstakten trögrörlig, priserna på bostäder rusar, människor fortsätter i allt högre takt att överskuldsätta sig. Vi har i dag svenska hushåll som har överträffat den grekiska statens statsskuld och i vissa fall dubblerat den. Vi pratar om nivåer på över 400 procent av disponibel inkomst.

Riksrevisionen kom i juni med en granskning, och när man läser den kan man konstatera att det finns stora skillnader i underlaget mellan den genomgången och uppgifter i medierna. Jag undrar om statsrådet och regeringen riktigt har koll på läget. Problemet är så stort att det hör till EU-kommissionens tio högprioriterade områden, och man har bett medlemmarna att inkomma med skarpa förslag till problemets lösning. Frågan är vad regeringen har gjort på den punkten.

Alliansregeringen gick till val på förenklingar i bostadsbyggandet, investeringar i infrastrukturen och andra förslag vilkas effekt skulle leda till fler investeringar på den hårt reglerade bostadsmarknaden. Vi förlorade valet, och den nya regeringen ställer om ekonomin från att stimulera arbetslinjen, investeringarna och företagandet till att bestraffa arbetet, höja skatter och bidrag och därmed indirekt uppmuntra till högre skuldsättning för hushållen. Betydande underliggande reala problem kvarstår därför i den svenska ekonomin, trots en bättre konjunktur. Regeringen nyttjar inte tillfället att rätta till saker och ting.

Nyckeln, herr talman, blir att styra mot en dämpad skuldsättning utan att det sker på ett sätt som drastiskt ändrar spelreglerna och därmed försvårar för människor att planera sin ekonomi. Vi tror dessutom att effekterna av ett amorteringskrav på hushållens skuldsättning och konsumtion därefter behöver utvärderas innan eventuella ytterligare

åtgärder övervägs, detta för att säkerställa att vi inte agerar på ett sätt som drastiskt stramar åt hushållens konsumtionsmöjligheter och därmed försämrar tillväxten och det makroekonomiska läget.

Anf. 12 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag vill tacka Sotiris Delis för interpellationen och för engagemanget när det gäller skuldsättning och överskuldsättning. Det är, som Sotiris Delis säger, en mycket viktig fråga. Jag noterar med glädje att det finns ett ökat engagemang från de borgerliga partierna och från Moderaterna för den här frågan, vilket jag kanske inte riktigt kände av under den förra och förrförra mandatperioden, om jag uttrycker mig milt.

Jag skulle vilja säga att den nu sittande regeringen på ett år gjort mer för att minska problemen med överskuldsättning än vad den förra regeringen gjorde på åtta år. Jag delar verkligen inte bilden av att regeringen inte agerar, tvärtom gör vi väldigt mycket.

I samband med budgeten, som presenteras på måndag, kommer vi till exempel att lägga fram en samlad strategi mot överskuldsättning med många olika komponenter som jag bedömer tillsammans kommer att få en stor positiv effekt och minska antalet människor som hamnar i skuld. Det kommer att tidigt hjälpa de människor som hamnar i ekonomiska problem av olika slag, i stället för att vänta med det alltför länge, men det kommer också att hjälpa människor som hamnat i skuldsättning och ibland suttit fast med skulder i flera decennier. Genom en bättre skuldsanering kan de lyftas upp ur skulden och komma ut skuldfria.

Strategin innehåller bland annat förebyggande åtgärder, till exempel att öka kunskapen och informationen i skolan och göra olika folkbildningsinsatser. Det är något som inte minst Finansinspektionen arbetar med. Där ingår att förbättra informationen till låntagare så att de vet vilka affärer de ger sig in i. Men det inbegriper också att vara mycket bättre på att snabbt hjälpa människor som får problem med sin ekonomi, som till exempel inte kan betala sina räkningar. Man ska kunna åtgärda problemen tidigt i stället för att vänta alltför länge.

Vi gör också ett stort arbete genom att förbättra möjligheterna till skuldsanering. Bland annat lägger vi 20 miljoner kronor på Kronofogdemyndigheten för att de ska kunna arbeta mer effektivt med skuldsanering och hjälpa dem som i dag drabbas av stort personligt lidande, vilket påverkar deras familjer och andra anhöriga. Genom att motverka överskuldsättning kan vi minska ett stort socialt problem som innebär ett stort socialt lidande.

Men det är inte allt vi gör, utan vi jobbar även med många andra saker. Vi har tillsatt en utredning som nu tittar skarpt på att förbättra lånemarknaden generellt, att öka kraven. Det inbegriper åtgärder som att sätta ett räntetak, alltså att man inte får ta ut hur höga räntor som helst. Ett exempel på det är Finland, som infört en sådan regel. Vi tittar också på ett kostnadstak så att man inte ska kunna ta ut andra typer av kostnader för lånen.

Vi ser över företagen som lånar ut pengarna för att se om de gör en rimlig kreditprövning, det vill säga ser till att den som lånar kan betala tillbaka. Om så inte sker är det möjligt att företaget ska stå för en del av risken, inte bara den som tagit lånet. Dessutom tittar vi på

marknadsföringsåtgärder för att komma åt dem som i sin marknadsföring faktiskt vilseleder kunderna.

Prot. 2015/16:4
18 september

Vi jobbar med bostadsbyggandet, som Sotiris Delis också tar upp. Där har vi lanserat ett stort paket som handlar om att stimulera byggandet inte minst av hyresrätter. Det i sig skulle minska problemen genom att matchningen mellan tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden ökar. Men det skulle också minska behovet, framför allt hos våra unga, att ta stora lån för att kunna komma in på bostadsmarknaden.

Regeringen agerar väldigt tydligt och väldigt konkret, och vi är beredda att göra ännu mer. Vi följer utvecklingen hela tiden, och vi har tydligt sträckt ut en hand till oppositionen i riksdagen. Nu har vi lyckats ta ett stort steg tillsammans genom att komma överens om att gå fram med amorteringskrav, som de ansvariga myndigheterna sagt är ett viktigt verktyg som behövs. Där har vi lyckats komma fram till en gemensam standpunkt.

Låt oss fortsätta att föra samtal om dessa viktiga frågor, se om det behöver tas ytterligare steg, vidtas ytterligare åtgärder. Jag hoppas att det finns en beredskap från oppositionen att ta den utsträckta handen och fortsätta att föra diskussioner med regeringen för att ytterligare kunna minska lidandet för de människor som i dag drabbas av överskuldsättning.

Anf. 13 SOTIRIS DELIS (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! På en punkt är vi överens, att det finns ett problem. Men när det gäller hur vi ska hantera problemet går förslagen isär. Regeringen har, enligt vår bedömning, inte hanterat situationen som den borde hanteras, nämligen genom en modig utbudspolitik. Däremot kommer, precis som statsrådet poängterar, paket efter paket, skattehöjning efter skattehöjning. Ingenting konkret görs för att avreglera marknaden, och därmed ställs vi inför problemet att investeringarna är trögrörliga och kommer att bli ännu mer trögrörliga.

Den bedömning vi gör är att regeringens åtgärder inte kommer att leda någon vart. Vi gör också bedömningen att regeringen genom skattehöjningarna begränsar utrymmet i familjeplånböckerna, och situationen kommer att accelerera och bli värre.

Herr talman! När krisen kommer – det handlar om när, inte om – slår den hårt mot de svagaste. Den situationen har jag verkligen upplevt som yrkesman, och jag lovar statsrådet att den situationen och de verkliga människor som jag träffat och som kämpat och fortfarande kämpar i dag med sina skulder har satt djupa spår hos mig. Jag kan i all enkelhet konstatera att regeringens politik inte kommer att ge de önskvärda effekterna.

Anf. 14 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag tror att man som politiker och starkt engagerad i de här frågorna kanske ska vara lite försiktig med att döma ut åtgärderna redan på förhand. De åtgärder som vi nu kommer med är nog förberedda. De har sin bas i gedigna utredningar som gjorts under lång tid. De har sin bas i de myndigheter som varje dag arbetar med problemen med skuldsättning. Det är därigenom som förslagen har kommit fram.

Skillnaden mellan den här regeringen och den förra regeringen är att vi nu lägger fram de här förslagen aktivt. Vi kommer med aktiva åtgärder och framför konkret politik. Vi är också beredda att titta på åtgärder som kanske inte kommer att vara populära hos en del företag, men som är nödvändiga för att ta steg för att minska problemen med överskuldsättning.

Då handlar det om att ibland faktiskt sätta ramarna för vad marknaden ska ha möjligheter att göra. Det är lätt att som marknadsliberal säga att marknaden ska få sätta vilka räntor som helst och att man löser det genom att aktörerna på marknaden får komma överens. Men vi ser vilka effekter det kan få i form av att människor hamnar i väldigt svåra ekonomiska

situationer och ibland tar desperata beslut. Man tar lån på orimliga villkor på grund av att man inte har några andra alternativ.

Från samhällets sida måste vi då försöka skapa villkor och regelverk som hjälper människor att vara fungerande ekonomiska aktörer. I dag är det alltför många som hamnar i svår skuldsättning, ibland under väldigt lång tid. Detta drabbar inte minst de anhöriga, som jag var inne på tidigare. Alldeles för många barn lever i dag i familjer som har ekonomiska problem på grund av skuldsättning, vilket påverkar dessa barn enormt mycket.

Här tycker jag att vi har ett stort ansvar att agera. Därför är jag glad och stolt över att regeringen tar väldigt stora och viktiga steg framåt. Vi tar nu fram en samlad strategi mot överskuldsättning. Även om Sotiris Delis inte tror att den kommer att ge någon effekt är bedömningen från dem som följer de här frågorna professionellt – myndigheter och andra aktörer – att det här är precis den typ av åtgärder som behövs för att kunna bryta den utveckling vi sett.

Tyvärr har denna utveckling inte pågått under bara något år, då den här regeringen suttit, utan den har pågått under lång tid. Inte minst då den förra regeringen satt, under närmare ett decennium, såg vi hur problematiken kring lånemarknaderna bara ökade och ökade. Antalet snabblåneföretag steg skyhögt. Anmälningarna till Kronofogdemyndigheten bara ökade under den perioden. Uppenbarligen har inte politiken tidigare kommit med de svar som behövts. Det har varit tydligt att det behövs ytterligare åtgärder. De stegen tar vi nu från den här regeringen.

Sedan är det klart att vi även måste jobba med andra politiska åtgärder. Sotiris Delis tror att de skattehöjningar som föreslås kommer att påverka i negativ riktning. Där kan man väl säga att bedömningarna går isär. När Finansinspektionen tittat på orsakerna till att skuldsättningen ökat så mycket som den gjort har de tvärtom pekat på att en del av de åtgärder som vidtogs av den förra regeringen aktivt har understött skuldökningen. Man pratar till exempel om att den bostadsrättsombildning som av ideologiska skäl drivits i många borgerligt styrda kommuner har ökat skuldsättningen och även till exempel om att borttagandet av fastighetsskatten drivit upp priserna genom att frigöra resurser till ökade insatser i lägenheterna och därigenom också i slutändan lett till ökad skuldsättning.

Men nu tycker jag att det är viktigt att inte träta om historien och om vem som är orsaken till problemen utan i stället försöka samsas och hitta gemensamma nämnare. Här vill jag ge beröm till den förra regeringen, som försökte samverka med oppositionen när det gällde makroekonomisk politik och finansiell stabilitet. Det är en politik som jag vill föra vidare. Nu är jag väldigt glad över att vi har kunnat föra samtal och enas om åtgärder kring amorteringskravet. Men jag hoppas att det finns en beredskap att fortsätta att föra den typen av samtal och gå vidare med nya åtgärder.

Anf. 15 SOTIRIS DELIS (M):

Herr talman! Jag tackar ministern. Våra uppfattningar och bedömningar går naturligtvis isär. Jag noterar också att regeringen ”mellan raderna” på sätt och vis ogillar att folk äger sina egna hem, vilket jag beklagar.

Återigen: De åtgärder som är igångsatta tar inte sikte på drivlinorna för överskuldsättningen. Därför är min och många andras bedömning – jag är

inte ensam om den uppfattningen – att de inte kommer att röna några resultat.

Betydande underliggande reella problem kvarstår i den svenska ekonomin trots en bättre konjunktur. Statsrådet ställer sig inför en ordentlig utmaning: att uppnå den gyllene kombinationen, nämligen ett finansiellt starkt land med starka familjefinanser.

Kort och gott kan jag konstatera att amorteringskravet är bra men att effekterna bör utvärderas. Om kravet inte får avsedd effekt får vi se vad vi ska göra vidare.

Jag kan i detta sammanhang passa på att ge ett förslag för att markera problematikens betydelse. Kanske regeringen kunde tillsätta en överskuldskommission? En sådan skulle kunna följa utvecklingen mycket noga och ge tätare rapporter och förslag om hur situationen bör hanteras framdeles.

Anf. 16 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag vill passa på att tacka Sotiris Delis för interpellationen, som gett oss en chans att diskutera dessa väldigt viktiga frågor. Jag vill också tacka för det engagemang interpellanten visar. Det är väldigt välkommet. Jag hoppas att det kan lägga en grund för fortsatta samtal om de här viktiga frågorna.

Förslaget om att inrätta en kommission eller liknande är positivt. En sådan skulle ge en chans för alla politiska aktörer att sitta runt bordet tillsammans, diskutera frågorna och försöka hitta gemensamma ståndpunkter och lösningar. Kanske kan kombinationer av olika åtgärder ge ett paket som bidrar till att minska problemen med ökad skuldsättning och överskuldsättning.

Jag ser det som min viktigaste uppgift som finansmarknadsminister och biträdande finansminister att bibehålla den finansiella stabiliteten i svensk ekonomi. Där ser jag hushållens skuldsättning – som har ökat under lång tid och historiskt sett är på höga nivåer, även om man jämför med andra länder – som ett viktigt problem. Det är ett område vi måste titta vidare på för att hela tiden utvärdera om det behövs ytterligare åtgärder.

Jag är väldigt glad över att vi har kunnat ta ett stort steg vad gäller amorteringskravet med bred samsyn i riksdagen. Men från regeringens sida är vi absolut beredda att fortsätta att följa utvecklingen och se om det behöver tas ytterligare steg. Vi hoppas på en beredskap även från oppositionen att bidra till den typen av samtal, och jag tycker mig notera att en sådan finns. Det är någonting som jag verkligen välkomnar, för det här är ett område som är viktigt för svensk ekonomi och för stabiliteten i finanssektorn. Men det är inte minst viktigt – det vill jag poängtera – för alla de människor som drabbas ekonomiskt när de hamnar i överskuldsättning, liksom för deras barn och andra anhöriga.

Under anförandets sista sekunder kan jag passa på att slå håll på en myt. Det handlar oftast inte om att man har misskött sin ekonomi, utan om att man har hamnat i en personlig tragedi i form av arbetslöshet, sjukdom, företagskonkurs eller liknande som leder en in i skuldsättning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 september

2015/16:4 Jobben i energisektorn

av *Katarina Brännström* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:5 Jobben i exportindustrin

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 september

2015/16:4 Regeringens finansiering av fri entré

av *Olof Lavesson* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:5 Svensk angränsande zon

av *Allan Widman* (FP)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:6 Halvering av asylsökandes ersättning

av *Richard Jomshof* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:7 Turkiets agerande gentemot kurder

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:8 Åtgärder för att stoppa rattonykterheten

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 9 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 16 september

2014/15:777 Skydd av begreppen universitet och högskola

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2014/15:776 Det omfattande sexuella våldet i Sri Lanka

av *Birgitta Ohlsson* (FP)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 17 september

2014/15:778 Nattågen till Åre och Östersund

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:774 Indragna tåg till Jämtland

av *Per Åsling* (C)
till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 9.47.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med § 6
anf. 12 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Avsigelser	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om vice ordförande i utskott	1
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 5 Svar på interpellation 2014/15:683 om ett rättssäkert asylsystem	2
Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	2
Anf. 2 TINA GHASEMI (M)	2
Anf. 3 ROLAND UTBULT (KD)	3
Anf. 4 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	4
Anf. 5 TINA GHASEMI (M)	5
Anf. 6 ROLAND UTBULT (KD)	5
Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	6
Anf. 8 TINA GHASEMI (M)	6
Anf. 9 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	7
§ 6 Svar på interpellation 2014/15:674 om svenska hushållens ekonomi	7
Anf. 10 Statsrådet PER BOLUND (MP)	7
Anf. 11 SOTIRIS DELIS (M)	9
Anf. 12 Statsrådet PER BOLUND (MP)	9
Anf. 13 SOTIRIS DELIS (M)	11
Anf. 14 Statsrådet PER BOLUND (MP)	11
Anf. 15 SOTIRIS DELIS (M)	12
Anf. 16 Statsrådet PER BOLUND (MP)	13
§ 7 Anmälan om interpellationer	14
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar	14
§ 9 Anmälan om skriftliga svar på frågor	14
§ 10 Kammaren åtskildes kl. 9.47.	15

Tryck: Elanders, Vällingby 2015